

Høringssvar fra Ideelt Barnevernsforum (IB)

Forslag om endringer i barnevernloven om kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser

Ideelt Barnevernsforum (IB) takker for muligheten til å gi innspill til forslaget om endringer i barnevernloven om kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser.

IB er et landsdekkende nettverk av 19 ideelle organisasjoner som tilbyr barneverntjenester uten profittformål. Medlemmene representerer både små og store aktører med lang erfaring fra barnevernfeltet. Våre medlemmer tilbyr et bredt spekter av tjenester, blant annet institusjonstilbud for alle målgrupper, fosterhjemstjenester, sentre for foreldre og barn og hjelpetiltak i hjemmet.

Felles for medlemmenes virksomhet er at barnets beste alltid kommer først. Den lange erfaringen og den brede faglige kompetansen i ideell sektor bidrar til høy kvalitet og til utvikling av helhetlige tilbud tilpasset det enkelte barn.

IB er positiv til at barnevernet utvikler flere og mer differensierte tiltak. Samtidig mener IB at forslaget reiser prinsipielle og praktiske spørsmål som må ivaretas for at ordningen skal bidra til et bedre barnevern.

1. Barnets behov må være styrende

IB støtter ambisjonen om at barn og unge skal få tiltak som er tilpasset deres individuelle behov. Et kommunalt botiltak kan for enkelte ungdommer gi nærhet til familie, skole, venner og øvrig nettverk. Det kan bidra til kontinuitet og gjøre det mulig å opprettholde tilhørighet til lokalmiljøet.

Samtidig er barn og unge som trenger tiltak utenfor hjemmet en sammensatt gruppe. Mange har behov for omfattende omsorg, tett miljøterapeutisk oppfølging og spesialisert kompetanse. For disse barna vil institusjon eller fosterhjem fortsatt være riktig tiltak.

IB mener derfor at barnets behov må være avgjørende for valg av tiltak. Det må ikke være kommunens tilgang på egne tiltak eller økonomiske hensyn som i praksis bestemmer hvilket tilbud barnet får.

Dette er særlig viktig fordi kommunene får det økonomiske ansvaret for egne botiltak. Dersom et kommunalt botiltak er vesentlig mindre kostnadskrevende enn en institusjonsplass, kan det oppstå et økonomisk insentiv til å velge botiltaket også i tilfeller der barnet ville hatt behov av et mer omfattende tilbud.

IB mener derfor at det må etableres tydelige faglige kriterier for målgruppen og klare kriterier for når kommunalt botiltak ikke er egnet.

2. Behov for bedre mellomløsninger

IB mener det er behov for flere gode mellomløsninger for ungdom som ikke har behov for institusjon, men som heller ikke kan få tilstrekkelig trygghet og oppfølging gjennom tiltak i hjemmet eller ordinært fosterhjem. Dette kan blant annet gjelde ungdom med helseutfordringer, traumer eller andre sammensatte behov, eller ungdom som en periode har bodd på barneverninstitusjon og som skal tilbake til kommunen.

Kommunale botiltak med døgnbemanning kan for denne gruppen fylle et mellomrom i tiltaksapparatet. Det forutsetter at tiltakene har riktig faglig innhold, kompetanse og bemanning til å møte ungdommenes behov. Målgruppen for disse botiltakene må være definert før oppstart.

Slik kan botiltakene både gi et bedre tilbud til den enkelte og bidra til at institusjonskapasiteten brukes av barn og unge som har behov for institusjon. IB mener derfor at utviklingen av kommunale botiltak bør ha som mål å styrke bredden i barnevernets tilbud, ikke å erstatte tiltak som er nødvendige for barn med mer omfattende behov.

3. Kvalitet må være et grunnleggende premiss

IB mener at utviklingen av nye tiltak må ta utgangspunkt i hva som gir god omsorg og gode utviklingsmuligheter for barna.

Et døgnbemannet botiltak er ikke bare et sted å bo. Det er et omsorgstiltak som skal ivareta barn og unge som har opplevd omsorgssvikt og andre belastninger. Kvaliteten på tilbudet vil derfor være avhengig av blant annet kompetansen hos de ansatte, ledelsen, bemanningen, stabiliteten i personalgruppen og evnen til å etablere trygge relasjoner.

IBs medlemmer har gjennom mange år bygget opp fagmiljøer med høy kompetanse og erfaring fra ulike deler av barnevernet. Ideelle virksomheter legger stor vekt på faglig utvikling, kvalitet, ledelse og stabile arbeidsmiljøer.

IB mener at tilsvarende krav til kvalitet må gjelde uavhengig av om tiltaket drives av kommunen eller av en annen aktør. Kommunale botiltak med døgnbemanning må være underlagt tydelige krav til godkjenning, tilsyn og kontroll, på tilsvarende nivå som barneverninstitusjoner. Dette er viktig både for å sikre kvaliteten i tiltakene og for å ivareta barnas rettssikkerhet.

Det må ikke utvikles en ordning der kommunale botiltak i praksis blir en «lavkostvariant» av institusjon med lavere krav til bemanning og kompetanse.

Ideelle aktører har lang erfaring med drift av barneverninstitusjoner. Vi vet at de barna som bor på våre institusjoner har behov for at vi tilbyr høy grad av spesialisert faglighet gjennom miljøterapi og behandling.

4. Reell medvirkning fra barn og unge

IB mener barn og unge må ha reell innflytelse over eget liv og over valg og utforming av tiltak.

Barnets synspunkter må inngå som en sentral del av vurderingen av om kommunalt botiltak er riktig tiltak. Medvirkning må innebære mer enn at barnet blir informert om hva voksne har besluttet. Barnet må få mulighet til å uttrykke sitt syn, og synspunktene må tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Dette gjelder også under oppholdet. Barn og unge må få påvirke egen hverdag, mål og oppfølging.

IB mener derfor at erfaringene til barn og unge må inngå i evalueringen av den nye ordningen. Det bør blant annet undersøkes om barna opplever trygghet, stabilitet, tilhørighet og reell medvirkning, og om tiltakene gir de resultatene som er forventet.

5. Ideelle aktører bør kunne bidra

IB vil understreke betydningen av å ta i bruk den kompetansen og kapasiteten som allerede finnes i ideell sektor.

Ideelle virksomheter har lang erfaring med å utvikle og drive tjenester på barnevernfeltet. Våre medlemmer tilbyr i dag et bredt spekter av tiltak og representerer fagmiljøer med erfaring fra blant annet institusjon, fosterhjem og hjelpetiltak.

Ideell sektor skiller seg fra kommersielle aktører ved at virksomhetene ikke har profitt som formål. Eventuelle overskudd tilbakeføres til virksomheten og brukes til å videreutvikle tjenestene. Medlemmene har et tydelig samfunnsoppdrag og legger stor vekt på langsiktighet og stabile arbeidsplasser.

IB mener derfor det er uheldig dersom regelverket legger opp til at kommunale botiltak utelukkende skal etableres og drives av kommunene selv, uten at kommunene får mulighet til å benytte kompetansen og kapasiteten i ideell sektor.

IB mener at det bør åpnes for at kommunene kan samarbeide med ideelle aktører om etablering og drift av kommunale botiltak med døgnbemanning, innenfor tydelige krav til kvalitet, ansvar, styring og kontroll.

Dette vil kunne gi kommunene større fleksibilitet og samtidig gjøre det mulig å ta i bruk etablerte fagmiljøer og kompetanse. For barna kan det gi flere valgmuligheter og bedre tilgang på tilpassede tilbud.

IB mener derfor at departementet bør vurdere hvordan regelverket kan utformes slik at ideelle aktører kan inngå langsiktige avtaler med kommunene om drift av slike tiltak, etter forutgående reserverte konkurranser for ideelle organisasjoner, slik anskaffelsesregelverket åpner for.

En slik modell må samtidig sikre at kommunen beholder det overordnede ansvaret for barnet, og at det er tydelig hvem som har ansvar for beslutninger, kvalitet, oppfølging og kontroll.

6. Behov for et mangfoldig og bærekraftig barnevern

IB mener utviklingen av kommunale botiltak må ses i sammenheng med den samlede utviklingen av barnevernet.

Det er positivt at kommunene får flere muligheter til å utvikle lokale tilbud. Samtidig må dette ikke føre til en fragmentering av tjenestene eller en svekkelse av den samlede faglige kapasiteten.

Institusjonsbarnevernet har en særlig viktig rolle for barn og unge med omfattende og sammensatte behov. Det krever sterke og stabile fagmiljøer. Slike fagmiljøer tar lang tid å bygge opp og kan være krevende å etablere på nytt dersom kapasiteten først bygges ned.

Dersom kommunale botiltak fører til vesentlig redusert etterspørsel etter institusjonsplasser, kan dette få konsekvenser for både ideelle og andre aktører som i dag leverer institusjonstjenester. På lengre sikt kan det også påvirke tilgangen på spesialisert kompetanse og kapasitet for de barna som har størst behov.

IB mener derfor at myndighetene må se utviklingen av kommunale botiltak, fosterhjem og institusjon i sammenheng. Målet må være et mangfoldig, faglig sterkt og bærekraftig barnevern, der det finnes tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til ulike målgrupper.

7. Økonomiske incentiver må ikke styre valg av tiltak

IB mener det er positivt at departementet selv peker på risikoen for at kommunenes økonomiske insentiver kan påvirke valg av tiltak. Dette må tas på alvor.

Når kommunen både vurderer barnets behov, disponerer egne botiltak og bærer kostnadene ved disse, kan det oppstå en interessekonflikt mellom faglige og økonomiske hensyn.

IB mener det derfor bør vurderes om det er behov for ytterligere mekanismer som sikrer at valg av tiltak skjer på faglig grunnlag.

Det bør også etableres systematisk nasjonal oppfølging av hvordan kommunale botiltak brukes. Det bør blant annet følges med på hvilke barn som får tilbudet, hvilke behov de har, hvor lenge de bor i tiltaket, hvor ofte tiltaket må endres, og hvilke erfaringer barna selv har.

IBs anbefalinger

På bakgrunn av dette anbefaler Ideelt Barnevernforum at:

1. Barnets beste og individuelle behov må være avgjørende for valg av tiltak.
2. Det må utvikles tydelige faglige kriterier for målgruppen for kommunale botiltak og klare kriterier for når tiltaket ikke er egnet.
3. Det må stilles tilstrekkelige og likeverdige kvalitets- og kompetansekrav til kommunale botiltak, uavhengig av hvem som står for den praktiske driften.
4. Kommunale botiltak med døgnbemanning må underlegges tydelige krav til godkjenning, tilsyn og kontroll, på tilsvarende nivå som barneverninstitusjoner.
5. Det må sikres at økonomiske hensyn ikke fører til at barn får et mindre omfattende tilbud enn behovene deres tilsier.
6. Barn og unge må sikres reell medvirkning ved valg, utforming og evaluering av tiltaket.
7. Myndighetene må sikre at utviklingen av kommunale botiltak skjer på en måte som opprettholder nødvendig institusjonskapasitet og spesialisert kompetanse.
8. Ideelle aktører bør kunne inngå i etablering og drift av kommunale botiltak med døgnbemanning, gjennom forpliktende samarbeid og langsiktige avtaler med kommunene.
9. Ordningen bør evalueres systematisk, med særlig vekt på barnas erfaringer, kvalitet, trygghet, stabilitet og resultater.

Avslutning

IB mener at nye tiltak må utvikles som en del av et helhetlig barnevern. Det må være plass til både kommunale, ideelle og andre fagmiljøer, og det må sikres at utviklingen ikke svekker den samlede kompetansen og kapasiteten i tjenestene.

For IB er det avgjørende at barnets beste, kvalitet og langsiktighet veier tyngre enn kortsiktige økonomiske hensyn.

Ideelle virksomheter har gjennom generasjoner vært en del av utviklingen av velferdstjenestene i Norge. Våre medlemmer ønsker også framover å være en konstruktiv og langsiktig samarbeidspartner for det offentlige. Vi mener at et sterkere samarbeid mellom kommunene og ideell sektor kan bidra til et mer mangfoldig, robust og kvalitativt godt barnevern – til beste for barn og unge.

Oslo, 18. september 2026

Arbeidsutvalget i Ideelt Barnevernforum (IB)

Anne-Lena Brustad, Heidi Brynhildsen, Asbjørn Sagstad, Margaret Gulliksen Letnes, Janicke Nordbø